

NHỮNG LẦN CHẾT HỤT CỦA TÔI

Lâm Viên

Trong một đời người, ai mà chẳng có lần gặp phải một vài tai nạn suýt chết, gọi là được thoát hiềm. Nhưng tôi thì không những được thoát hiềm vài ba lần mà là trên mười lần, chưa kể về sau nếu còn có mặt trên đời; xin lần lượt tường thuật theo thứ tự thời gian như sau :

1/ Cuối năm 1941, từ Nha trang chuyển về Huế sau khi Nhật đổ bộ vào thành phố, tôi ở trọ tại nhà người bà con tại An-Cựu. Mẹ tôi và 2 đứa em về sống ở quê ngoại. Ba tôi công tác xa. Thật buồn vì cảnh vật xa lạ, xứ Huế mưa phun lạnh lẽo, thỉnh thoảng có vài ngày nắng, thật hiếm, Sông An-Cựu nắng đục mưa trong (không hoàn toàn đúng). Vào một ngày nắng ráo, trên đường từ chợ An Cựu về, tôi thấy một bạn cùng lớp đang bơi lội trên sông, 2 chân đánh nổi sóng rất đẹp. Thỉnh thoảng lại trèo lên một nhánh cây cao phóng mình xuống nước rất đẹp. Vậy là tôi tìm cách xuống một bến nước gần đó nhưng không gần nhánh cây mà bạn ấy leo lên. Vì có nhiều nhánh cây nhỏ che mắt tầm nhìn của tôi nên tôi bước lùi ra xa bờ và đứng trên một tảng đá rất bằng phẳng. Thé là hai chân tôi không còn đứng yên trên phiến đá nữa, và toàn thân tôi trượt khỏi phiến đá rồi theo độ dốc của đáy sông chìm lìm theo thế đứng thẳng, hai mắt nhìn xuống thấy rõ đáy sông toàn bùn màu nâu và đồ sành đồ sứ chai lọ, rác rến vung vãi, nước rất trong (trời nắng, trái với câu hè). Vẫn đứng như trời trồng, không cựa quậy, không chơi đập, trong đầu không kịp nghĩ ra một phương cách nào để thoát chết vì không biết bơi, đáy sông thì bùn lún, chỉ biết nín thở chờ chết. May sao anh bạn thấy tôi nên đã từ nhánh cây phóng tôi lặn

xuống kéo áo tôi lên kịp thời, khôi bị uống nước dơ. Bạn ấy tên Lê-bá-Nghệ, một bạn học vừa mới biết nhau chừng vài tháng trước. Từ thuở ấy đến bây giờ tôi không hề có dịp gặp lại anh bạn (lớn hơn tôi vài tuổi) kể cả trên phương tiện truyền thông. Đúng 10 năm sau, tôi đi học lại và có dịp gặp lại được 5-3 người bạn cũ thật là mừng .(Lê-đình-Hân (Hỏa-Xa), Nguyễn-Song (quân đội), Trịnh-văn-Sách (Xã trưởng HC), Nguyễn-Trung (quân đội), Nguyễn-bá-Liên (cố Chuẩn-Tướng Bình-Định Phát-Triển).

2/ Giữa năm 1943, tại áp 4 Làng An-Nong, tôi đi cùng người anh con ông bác ruột rong chơi từ Xóm Chợ Nong, phải đi qua hai cầu khỉ, loại cầu tre lát lèo mới đến điểm đích. Con đường đè chỉ rộng chừng hơn 1 mét ,một phía là sông và một phía là ruộng. Thỉnh thoảng gặp một đàn trâu đi ngược chiều rất nguy hiểm vì đường đi quá hẹp mà trâu thì choáng hết cả lối đi, có khi

quay sừng lại để đuổi muỗi. Tôi nhỏ hơn anh tôi khoảng 6 tuổi nên cuộc đi chơi này do anh tôi chủ xướng, tôi không hay biết gì về mục đích của cuộc đi chơi không mấy hứng thú này (sợ sùng trâu). Trên đường về, khi sắp đến cầu

tre thứ nhất thì thấy một con trâu đang dùng sừng và đầu của nó đánh vào một thân cây hơi thon nhỏ làm cho thân cây lắc lư qua lại. Chúng tôi khụng lại, đứng

xem cảnh lạ lùng đó, vừa hồi hộp vừa reo cười với nhau. Thế là nó quay mặt lại nhìn chúng tôi, đầu nó ngược lên và chạy xô vào chúng tôi. Rất may là khoảng cách từ chỗ gốc cây nó đánh đến chỗ chúng tôi đúng xem cũng vừa đủ để chúng tôi xoay xở. Vậy là anh tôi trèo lên một thân cây gần đó nhưng tôi thi` trèo lên lại bị tụt xuống không lên được trên cây. Nguy ngập quá đỗi! Lúc đó có một vị Sư già trong chùa chạy ra và la lên: chạy vô đây! chạy mau lên! Trước đó tôi đã có ý nghĩ này nhưng không dám chạy vào chùa vì sợ nó rượt đuổi theo kịp. Quá bất ngờ, tôi vội chạy nhanh vào hướng chùa nên con trâu không kịp đổi hướng và hùng hục chạy thẳng tới phía trước nên lọt xuống sông .Thật là hú hồn hú vía! Thoát chết trong gang tấc.

3/ Giữa năm 1944, vào thời điểm Pháp đang cai trị VN nhưng quân đội Nhật đã chiếm đóng rải rác khắp nơi tại những thành phố lớn, nhất là các trường học công lập đều bị Nhật dùng làm căn cứ quân sự. Những tuyến đường xe lửa xuyên Việt đều bị sung công. Quân đội Pháp không dám chống lại những yêu cầu của Nhật, xem như một sự gián tiếp đầu hàng của Pháp. Trường tư thục Việt-Anh do Ô Lafferanderie làm Hiệu Trưởng cũng bị đóng

cửa. Chúng tôi phải theo Hiệu-Phó là Cụ Đào-đăng-Vỹ qua học tại một trường mới có tên là Trường Hồng-Đức. Vào dịp nghỉ hè, có lẽ vào khoảng tháng 6 tháng 7 năm 1944, tôi về quê sống với Mẹ tôi và suốt ngày xuống sông bơi lội, câu cá, bắt chim. Lần đầu tiên dân làng trong đó có tôi được nhìn thấy một chiếc máy bay rất lớn lượn trên bầu trời. Mọi người đồ xô ra đường, chạy lên mặt cầu xe hơi để xem máy bay. Riêng tôi và một anh bạn thì đang đứng dưới sông thả câu dưới móng cầu xe lửa. Anh bạn thì ngồi trên chiếc xuồng nhỏ, thả cục mồi làm bằng phân trâu trộn cám rang. Phần tôi thì cõi lết ra xa bờ, nước lên tới rún để câu ké với cục mồi của anh ta. Thình lình chiếc máy bay màu xám bay vụt qua thật thấp kèm theo một quả bom màu xám rót xuống trụ cầu nổ dưới nước, lửa bốc lên cao lấp bùn và khói tung lên. Tôi bò vào bờ trong khi anh bạn phóng mình xuống nước theo phản xạ tự nhiên. Nếu anh ta nhảy sớm hơn một chút thì đã bị chết tốt vì sức ép của nước. Từ khoảnh khắc đó, tôi tiếp tục bò ra khỏi phạm vi cầu xe lửa, chỉ bò chừ không chạy vì sợ quả bom kế tiếp có thể dội xuống cho sập móng cầu. Chiếc áo cung màu xanh lợt của tôi, dày dặn nhưng trơn tru mịn màng, không bị nhăn sau khi giặt, bị hứng một lớp bùn đen sau lưng. Khoảng nửa giờ sau tôi chạy về lại xóm cầu, cũng là xóm chợ, xóm nhà của bà ngoại tôi và chen vào đám đông để xem điều gì đã xảy ra. Thế rồi một chiếc xe hơi từ Huế xuống, một người bước ra nói chuyện với đám đông trên đường lộ và quay trở về Huế ngay sau đó. Nghe ngóng tin tức từ đám đông tôi được biết có một anh bà con hơi xa với gia đình bên nội của tôi bị thương rất nặng, cánh tay mặt bị phỏng, cháy thịt lòi xương ra ngoài, đã được một xe cứu thương chở lên Huế cứu cấp. Tôi tìm xem cho biết mảnh bom ấy ra sao. Quả thật cái mảnh bom

áy rất kinh khủng, bề rộng khoảng 7-8 cm, dài 70-80 cm, dày chừng 2 cm. Mép của mảnh bom có hình răng cưa lỗm chỗm, rất sắc bén, sờ vào có thể bị đứt tay lập tức. Màu của mảnh bom rất sáng óng ánh bên trong pha lẫn màu đồng thau, bên ngoài thì xám lợt. Trong khi tôi đang sợ một quả bom thứ hai có thể rót xuống thì nhiều người dân làng chèo ghe ra sông vớt cá chết nổi lên vì bị bể bong bóng, phần nhiều là cá gáy cỡ lớn, nổi lên đầy sông.

Ngay sau biến cố đó tôi có một lối suy nghĩ khác trong đầu: người Nhật quá dã man, hung ác. Tôi nghe đồn rằng họ đã chặt tay những kẻ ăn cắp ngoài chợ hoặc chặt đầu người Việt tùy trường hợp. Người Pháp thì khiếp sợ lính Nhật, ít khi đi ra đường. Nhưng phi-công Mỹ thì quá nhân đạo. Họ không nỡ

thả quả bom trên mặt nước mà bay qua bay lại nhiều vòng tìm cách cho nổ dưới mặt nước để tránh gây tử vong cho một số thường dân vô tội trong đó có tôi. Họ nhận lãnh hậu quả về việc không hoàn thành nhiệm vụ được giao phó. Tôi rất kính phục lòng nhân đạo của họ và nhờ vậy mà tôi được sống đến bây giờ. Kể từ đó, Mẹ tôi cùng 3 anh em chúng tôi phải di tản về nhà thờ bên ngoại, cách xa khu xóm chợ (nằm giữa cầu xe lửa và cầu đường bộ). Một thời gian sau, một quả bom khác được thả xuống trúng ngay trụ cầu xe lửa, hai vây cầu chuí mũi xuống sông nhưng không gây thương vong nào cả. Người bà con của tôi bị thương trước đó phải ở lại bệnh viện trên một năm mới được về lại nhà, mang theo một cánh tay

tật nguyền thật là tội nghiệp, một chướng ngại lớn cho anh ta đang cần đến nó để hành nghề may kiêm sống qua ngày. Vào lúc tôi định cư trên đất Mỹ, tôi đã nhớ tưởng đến vị phi-công ân nhân đó, mong gặp được ông ấy để biết dung nhan người thần tượng của chúng tôi, nhóm dân làng mộc mạc ngày xưa được thoát hiểm nhưng vì không đủ trình độ Anh ngữ, khả-năng giao-dịch kém nên chỉ biết khắc ghi trong lòng. Vị phi-công ấy hiện giờ chắc là đã trên 90 tuổi, không biết còn minh mẫn hay không nếu còn sống.

4/ Giữa năm 1953, tháng 7 sau khi phục vụ tại Khu Công-Tác Căn-cứ Hàng - Không Tân-Sơn-Nhứt được 8 tháng, tôi nhờ người em con bà Dì vợ tôi, nơi vợ chồng tá túc lúc mới đặt chân đến Saigon mua dùm tôi một chiếc Vespa để đi làm cho tiện, khỏi quá giang xe của Sở. Tôi lái chưa vững mặc dù tôi đã chạy xe mô tô trước đó 5 năm tại Đà-Nẵng rồi. Vậy là tôi phải tìm cách dắt xe vào ban đêm nửa khuya để tránh lúc nhiều xe cộ. Lúc đầu cũng trở ngại nhiều vì ô máy xe lại nằm qua bên tay phải, thèm để chân lại rộng ra nên làm cho xe mất thăng bằng. Tự một mình tập dắt lấy chú không qua một lớp dạy lái xe nên không biết luật lái xe. Vào một đêm khuya rất vắng vẻ, tôi chạy qua ngã tư, từ đường Phan-thanh Giản băng qua đường Công-Lý thì gặp một xe Taxi phóng qua rất nhanh ngay trước mũi xe vespa của tôi .Nếu tôi chạy hơi nhanh hơn một vài tíc-tắc là bị xe Taxi đã tông tôi rồi .Trường hợp này tôi bị 2 tội: lái xe không có bằng và lái không nhường xe bên tay phải, quyền ưu tiên của xe đối phuơng. Nếu không may mắn bị thương vong thì biết bao nhiêu điều khác nữa đã xảy đến cho tôi và vợ con tôi rồi.Thật là một ác mộng trong đời.

5/ Năm 1966 lúc tình hình chiến sự tại miền Nam VN đang ác liệt, tất cả những điều

kiện miễn, hoãn dịch đều hủy bỏ. Tôi tình nguyện lên tỉnh Quảng-Đức nhận vai trò Trưởng Ty Điền-Địa hy-vọng tránh bị gọi nhập ngũ vì lý do công-vụ. Tỉnh-Trưởng QĐ hết lòng can-thiệp với Bộ Quốc-Phòng xin giữ tôi lại để giải quyết những vấn đề phát-triển nông-thôn, cấp phát đất cho dân địa phương canh tác, một chủ trương đi trước chính sách "Người Cày có ruộng" sau này. Sau vài ba tháng đóng chốt tại trụ sở Ty Điền Địa QĐ, tôi nhận thấy vị trí của Ty nằm rất xa khuôn viên Tòa HC Tỉnh, và không có một hệ thống phòng thủ nào cả, lại đứng cheo leo một mình bên ngoài hàng rào phòng thủ của một phi trường nhỏ dành cho máy bay Cesna và C130 hoặc Caribou .Vậy nên tôi không muốn ở lại QĐ nữa và tình nguyện lên đường nhập ngũ mặc dù vị Tỉnh Trưởng rất tha thiết mong muốn tôi ở lại. Một thời gian sau đó, trụ sở Ty ĐĐ bị VC bắn B40 vào cháy tiêu tan trụ sở .Tôi được thoát nạn do sự tính toán đúng đắn và kịp thời của tôi: tôi suy tính rằng thà vào quân đội mình có súng đạn, có doanh trại phòng thủ, mạng sống được an toàn hơn dù có phải lâm trận, mình còn có cơ may đổi mặt sống chết với VC, còn hơn là tay không, nộp mạng cho chúng nó bắt cứ lúc nào, nhất là vào ban đêm. Trụ sở Ty Công-Chánh QĐ do AH Nguyễn-niệm-Châu đảm nhiệm và những Ty chuyên môn khác, ngoại trừ Ty Xã-Hội đều nằm trong vòng rào phòng thủ của Tòa HC Tỉnh.

6/ Cũng năm 1966, trước khi về Saigon trình diện nhập ngũ, tôi qua Đà-Lạt chơi và xin được chuyến bay quân sự về Đà-Nẵng với chiếc Caribou do phi-công VN lái. Lúc sắp đến Qui-Nhơn thì gặp mưa to gió lớn không thể bay ra ĐN được đành phải đáp xuống phi trường quân-sự Qui-Nhơn. Khi ra khỏi máy bay tôi thấy xăng từ một cánh máy bay đang rò

chảy liên tục dài theo rìa cánh máy bay. Phi hành đoàn 4 người đang xúm lại dưới cánh máy bay và tỏ vẻ mừng rỡ được thoát nạn. Họ nói với nhau rằng nếu tiếp tục bay về ĐN thì không đủ xăng hoặc máy bay có thể bị bốc cháy. Vậy là rủi mà thành may. Tôi phải tiếp tục đi xe đò về Hué để thăm Má tôi và các con tôi đang ở tại căn nhà biệt lập do Ba tôi mua từ 6-7 tháng trước, thời gian tôi đang phục vụ tại Ty Điền-Địa Hué. Tôi phải về lại Saigon mới có phương tiện (Cessna) lên Quảng-Đức để đem vợ kế của tôi xuống theo, thuê phòng (share phòng) tại xóm nhà lá lân cận gần Trường Huân-Luyện Sinh-viên Sĩ-quan Trừ-Bị Thủ-Đức. Phải tốn mất một số tiền không nhỏ cho những vé máy bay nhất là vé máy bay Cesna (5000\$/1 người) năm 1966. Xin ghi nhận thêm nếu tôi không thay đổi nơi công tác mà vẫn còn phục vụ tại Ty Điền-Địa Huế thì không tránh khỏi vụ Mậu-Thân, tánh mạng tôi sẽ không còn và các con tôi vẫn ở tại căn biệt thự của Ba tôi, có thể bị tử nạn do quả đạn pháo kích vào dịp Mậu-Thân rồi. Một gia đình khác vào thuê ở sau khi mấy cha con tôi đã dời đi nơi khác. Cụ Ông thân sinh của họ bị tử nạn do quả đạn pháo trúng ngay thềm cửa chính.

7/ Tết Mậu-Thân:

Mãn khóa 24 sinh-viên sĩ-quan trừ-bị binh-chủng “Công-binhh Bình-Dương”, tôi được về bổ sung Đại-Đội Cầu Ghép, đóng tại Hòa-Khánh Đà-Nẵng. Năm ấy thuộc năm Mùi âm lịch, là năm tuổi của tôi nên tôi có vẻ lo ngại về bồn mạng của tôi nên đi xem bói xem có chuyện gì không tốt hoặc xui xẻo xảy đến cho tôi không ? Không nhớ là ai đã giới thiệu cho tôi đến một anh thầy bói người Chàm, rất trẻ, dưới 30 tuổi, bảo rằng anh Thầy này coi rất hay.Vậy là tôi tìm đến anh thầy bói nhờ bói quẻ. Anh ta thấp nhang cúng vái thần linh, sau đó đến chỗ tôi ngồi hỏi ngày tháng năm sanh

của tôi, xem tướng xem tay của tôi, đọc bùa chú gì đó làm bầm trong miệng, ngồi suy nghĩ một lát, mới cho tôi biết bồn mạng của tôi rất xấu và dứt khoát là không được đi xa. Đi đâu xa là chết.

Chân ướt chân ráo, vừa đến đơn vị được vài tuần thì được giao công tác phụ trách toàn xe ben mười chiếc chở đầy sạn xây cất ra Quảng-Trị. Lệnh của cấp trên làm sao có thể không thi hành. Vậy là phải khăn gói lên đường, phụ trách một công tác chẳng có gì lớn lao phức tạp hoặc nguy hiểm. Hơn nữa cái chuyện “bói ra ma, quét nhà ra rác” là ông bà thường hay nhắc tới như com bùa. Khoảng 1 tuần trước Tết Mậu-Thân tôi và 10 xe ben chở đầy sạn cùng 1 xe cần trục bắt đầu xuất hành. Lúc bắt đầu đổ dốc xuống đỉnh đèo Hải-Vân, chiếc xe ben có tôi ngồi bị ủi vào sườn núi không rõ nguyên do gì nhưng may mắn là không có xe ngược chiều chạy vào hoặc nếu xe ủi vào phía đối diện thì rơi ngay xuống vực sâu, tôi và tài xế tiêu đời ngay. Tuy nhiên xe cần trục cũng phải đến kéo mũi xe này lên vì bị kẹt dưới cái mương nước hơi sâu vì xe chở đầy sạn quá nặng. Xe không hư hỏng nhiều, chỉ bị móp vè và vẹo cảng trước, có thể tiếp tục chạy được. Nhận thấy anh tài xế xe tôi có điều gì không ổn, tôi qua ngồi trên xe cần trục cho bảo đảm. Đoàn xe ra đến Quảng-Trị an toàn, trú săn xuống cho trung-đội CB Tiểu-Đoàn 1 đang đóng chốt tại đó. Chúng tôi quay trở vào đến Thành-Nội Huế khoảng 9 giờ tối. Đoàn xe tập trung tại sân cỏ phía sau cột cờ lớn, nơi có những khẩu đại-bác rất lớn đúc bằng đồng đỏ. Chúng tôi dựng một vòng rào

kẽm gai concertina bao quanh những chiếc xe xem như một đòn đóng quân dã-chiến. Toán chúng tôi phần nhiều là gốc Huế và vùng phụ cận nên mạnh ai nấy chạy, về với thân nhân để ngủ qua đêm. Người nào không có nhà quen thì ở lại ngủ trên xe và trông chừng đoàn xe. Tôi được cơ-hội về thăm gia-dinh cha mẹ vợ tôi và có vợ con tôi đang ở tại đó từ hơn một tháng nay.

Thế là sáng ngày sau tôi đến Hàng-không VN mua vé máy bay cho vợ con tôi vô ĐN và được vé đi ĐN vào ngày hôm sau. Đoàn xe chúng tôi cũng di chuyển vô ĐN sau khi dừng nghỉ tại Thành-Nội Huế 1 ngày và 2 đêm. Khởi hành lúc 10 giờ sáng, qua khỏi vùng sân bay Phú-Bài một đoạn thì gặp ngay mặt đường mới trải nhựa và rải cát nên bụi bay mù mịt do những xe ben chạy trước tung lên nên khoảng cách nhìn thấy được rất ngắn, khoảng chừng 10m. Một xe citern lớn của quân đội Mỹ chạy rất nhanh ngược chiều lù lù xuất hiện, tôi nhận thấy cái chết có thể xảy đến hoặc bị trọng thương nên tôi dùng 2 chân chơi lên sườn xe trước mặt, thân trên của tôi dựa mạnh vào phía sau ghế ngồi trong khi anh tài xế bẻ tay lái qua bên phải nhưng xe Mỹ lại lách qua bên trái của họ, thế là tai nạn xảy ra, hai xe húc đầu vào nhau một cái rầm nhưng không trực tiếp lầm nhờ cùng lúc hai xe đều bẻ tay lái kịp thời. Kết cuộc tài xế xe tôi bị chấn thương ở trán, máu chảy đầy mặt và bất tỉnh. Anh tài xế phụ ngồi phía cửa xe bị văng ra khỏi xe nhưng còn tỉnh táo. Một người đi qua giang ngồi trên ghế điều khiển cần trục phía sau bị một thanh sắt lớn bay lên đâm sâu vào

ngực, xem như đã chết vì bị văng ra khỏi ghê ngồi nằm xuống đất bất tỉnh, máu từ lòng ngực phun lên có vòi, không có dụng cụ cứu cấp nên tôi không biết phải làm gì cho anh ta. Rất may anh tài xế xe citern gọi máy bay trực thăng đến hiện trường ngay tức khắc, đưa ba nạn nhân lên máy bay chở ra hướng biển. Phản tôi, nhờ biết chút ít võ Bình-Định nên gồng người chơi chân lên dash board nén hai đùi trên của tôi bị hai cánh tay của tôi đập mạnh vào để lại hai vết bầm tím, một tháng sau hai vết bầm tạo nên 2 mảng da chết sần sùi như vảy cá khô cứng lóc gỡ ra từ từ được như lột miếng da cá dính vảy khô. Đúng ra tôi có thể bị mất mạng vì ngồi ở chính giữa cabin không bay ra khỏi xe được, có thể bị đập đầu vào phía trước.

Trong chuyến công tác này, tuy gặp rủi ro lớn nhưng vẫn còn rất may mắn nhờ thoát được vụ Mậu-Thân, vì nếu không rời khỏi Thành-Nội Hué kịp trước Tết thì bị chết cả đám, tôi và đàn em bị nộp mạng cho bọn năm vùng CS .Cái may mắn đặc biệt khác là vợ con của tôi cũng thoát chết nhờ tôi đưa vào ĐN kịp thời .Về sau tôi được biết là nhà Ba Má vợ của tôi có một người tử nạn vì bị quả đạn pháo của Mỹ rót trúng lúc tiến quân vào Thành-Nội. Tôi chưa về lại đơn vị vì bị mệt do tai nạn đụng xe, khẩu carbin tôi vẫn còn giữ tại nhà, người em trai út của tôi 17 tuổi đem ra bắn theo những tiếng pháo đêm giao thừa (sau khi tôi chỉ dẫn cách dùng). Một điều hi-hữu nữa là Má tôi và 3 đứa con của tôi trước vụ Mậu-Thân Hué 5-6 tháng đang ở nhà Ba Má tôi nằm cạnh nhà Thờ Chúa Cứu-Thế đã dời vô ĐN và cho người khác thuê .Gia đình này có một người cha ruột bị chết vì quả đạn pháo của Mỹ vụ Mậu-Thân rớt ngay thềm cửa chính, cánh cửa loại gỗ quý bị bể toang .Nếu tôi không đi Quảng-Đức thì tôi và các con tôi vẫn ở trong căn nhà vườn đó, và có thể bị VC bắt đi chôn sống hoặc bị đạn pháo kích, thế nào cũng bị một trong hai trường hợp đó .

8/ Khôn cũng chết, dại cũng chết, biết thì sống: Câu nói trên đây xuất phát từ đâu và từ lúc

nào, thật tình tôi không hiểu mà chỉ tự suy nghiệm để trả lời nhu sau: phải chăng đây là một câu "sấm" của Cụ Trạng Trình Nguyễn-Binh-Khiêm được một nhà nho nào đó lặp lại và truyền miệng ra khắp nước sau khi đất nước có triệu chứng tai họa, loạn lạc, chết chóc sấp xỉ ra kể từ sau khi Việt-Minh cuớp chính quyền và lãnh đạo cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp .Tiếp đến là Cộng-Sản VN bắt đầu đâm chồi nẩy lộc, công khai hoạt động, đầu tó, thanh trùng. Một thời kỳ mà mạng sống con người bị đe dọa, nói năng vụng về, vợ chồng, cha con, anh em ruột thịt không dám tin nhau, huống hồ là người dung nước lã, so suất biếu lộ tu tuồng phản kháng chế độ là tai đời .Cho nên phải biết sống mới sống và thế nào là biết? Theo tôi hiểu là biết ăn, biết nói, biết tùy co ứng biến, biết hành động đúng thời đúng lúc chứ khôn lanh cũng chết, khờ khạo cũng chết mà cái "biết" thì thật mơ hồ khó hiểu. Nơi đây tôi lược thuật một trường hợp có thể gọi là điển hình chứng minh cho cái "biết" của tôi:

Khoảng tháng 3 năm 1969, một người dân ở vùng sâu miền núi thuộc ngoại ô thành-phố Đà-Nẵng đến doanh trại của Đại-Đội Cầu Ghép chúng tôi thông báo có một toán du kích CS đến xóm làng của họ hoạt động gây cơ sở. Không hiểu sao họ đã tìm đến rất đúng nơi, đúng thời điểm Đại-Đội chúng tôi trực liên trại, theo luân phiên 3 đại-đội CB do quân-trấn Quảng-Đa qui định. Lại nhầm vào ngày tôi trực trại CB Cầu-Ghép. Đơn vị Trưởng chỉ định tôi đem quân ra lùng địch. Tôi không tuân lệnh viễn lý do là "hôm nay là ngày tôi trực trại, tôi có nhiệm vụ phòng vệ phạm vi trại của ĐĐ Cầu Ghép chứ không thể bỏ trại giao cho ai khác. Ông ta nghe thấy tôi nói có lý, bèn cử Trung-Úy ĐĐ Phó phụ trách cuộc hành quân. Thế là theo kế hoạch hành quân thì đơn vị nào trực hôm đó phải có trách nhiệm chỉ-huy hành quân liên-trại, có nghĩa là dẫn đầu toàn hành quân. Rất may mắn cho anh ĐĐ Phó, một sĩ-quan thuộc ĐĐ Cầu Nối là bạn thân của anh ta tình nguyện xung phong tiến lên chỉ huy cuộc truy lùng VC. Phe ta chỉ có súng carbin cho sĩ-

quan và súng trường Garant cho binh sĩ. Kết quả là viên si-quan ĐĐ Cầu Nối bị du kích VC nấp trong đám ruộng bắn ra một loạt AK47 trúng ngực và hông, cây dao găm mang ở thắt lưng bị trúng đạn gãy làm đôi. Anh ta đã chết thay cho ĐĐ Phó Cầu Ghép mà lẽ ra cũng là của tôi. Nhận được tin tổn thất của đơn vị bạn, đơn-vị trưởng ĐĐ Cầu Ghép gọi Đặc-Khu Quảng-Đa xin tiếp viện và một Tiểu-Đội Biệt-Động Quân với áo giáp, lựu đạn, súng M16 được tăng cường, đứng thăng người tiến vào đám du-kích tiêu diệt toàn bộ những đặc-công VC. Phải chăng tôi đã áp dụng cái biết mới tránh được cái chết của cuộc hành quân nói trên. Xin ghi nhận một chi tiết là tôi đã dám cãi lệnh của cấp trên trong khi kỷ-luật của quân-đội có câu quân lệnh "phải thi hành trước, khiếu ngại sau", nhất là một lệnh hành quân. Giả sử Đơn-vị trưởng bảo tôi phải đi hành quân, còn trực trại thì đơn-vị trưởng trực thay tôi, chịu trách nhiệm toàn bộ phòng vệ trại. Tôi không biết tình thế này tôi phải ứng phó ra sao, ăn làm sao, nói làm sao đây cho đúng quân luật?

9/ Vào giữa tháng 7 năm 1970, trong một dịp KTS Mai-duy-B đi công-tác tại Đà-Nẵng ghé đến nhà tôi chơi và kéo mây cha con tôi qua biển Mỹ-Khê hứng gió biển và tắm biển vì thời tiết đang quá nóng. Vậy là khoảng hơn 3 giờ chiều tôi chở MDB và 2 đứa con của tôi, 1 đứa gái 15 tuổi và 1 đứa trai 13 tuổi qua bãi biển Mỹ-Khê. MDB là một tay bơi nhà nghè, từng bơi trên sông Hương qua lại 2 bờ nhiều vòng trong ngày. Tôi chỉ biết bơi trên sông nhỏ và ít sóng. Hai đứa con tôi chưa biết bơi. Tôi phải thuê một chiếc phao dài tại bãi biển dành cho tôi và hai đứa nhỏ. Tôi giao cái phao cho các con còn tôi thì bơi dọc theo bờ ngược xuôi gần cái phao để trông chừng hai cháu. MDB bơi ra xa, rồi bơi trở vào níu cái phao nghỉ xả hơi, cứ như thế vài ba lần. Hai đứa con của tôi thì không đếm xỉa gì đến cái phao mà chỉ ham giãn sống gần bờ, nhảy lên nhảy xuống theo sóng hoặc bơi cạn sát bờ. Sau cùng khoảng 6 giờ chiều tất cả chúng tôi đều thấm mệt nên 4 người đều níu vào cái phao,

tuy nhiên tôi và MDB thỉnh thoảng phải buông cái phao ra vì phao bị chìm xuống. Trong khi mọi người đều quy tụ lại với cái phao thì tình hình nước dâng lên cao, chân không chạm vào đáy biển được nữa, cả 4 người phải níu vào cái phao, nhưng phao lại chìm trong khi nước lại kéo ra xa. Nguy ngập đến nơi, MDB phải buông cái phao ra nhường cho cha con chúng tôi, nếu không thì mấy cha con chết đuối. Thế nhưng MDB bị nước kéo ra xa, còn tôi thì lo bơi đây cái phao vào, đưa các con tôi lên bờ. Xong tôi đem phao xuống nước liệng ra cho MDB nhưng phao cứ trôi trở vào bờ. Nhìn qua bên trái cạnh chỗ tôi đứng không xa tôi thấy một người đàn bà đang tắm cho một đứa bé khoảng dưới 3 tuổi tinh bợt không hề hấn gì làm cho tôi nghĩ đến ma, vì khi tôi bước xuống nước thì đất dưới chân tôi chuyển động không yên nên tôi không thể bước ra xa hơn nữa, đành phải đứng tại chỗ cố hết sức phồng cái phao ra xa và rất may gặp lúc gió yếu, MDB chụp được cái phao bơi được vào bờ. MDB thở hổn hển và nói rằng nếu không nắm được cái phao thì đã bị chết đuối rồi vì không thể còn sức để bơi thêm nữa. Thảo nào người dân ĐN thường đồn rằng biển Mỹ-Khê năm nào cũng có người chết vì bị ma kéo hoặc nhận chìm xuống nước. Ngay sau khi MDB thoát chết, tôi nhìn qua phía bên tay phải của tôi thì trông thấy một lá cờ đen đã kéo lên từ lúc nào rồi mà chúng tôi không hề để ý đến. Cảnh chỗ chúng tôi đứng là một hàng rào giây kẽm gai bao bọc doanh trại của quân đội Mỹ mà cây cột cờ ấy cốt để cảnh báo quân lính Mỹ không được xuống tắm. Màu cờ thay đổi tùy cấp độ nguy hiểm mà màu đen là nguy hiểm nhất mà chúng tôi không hề biết. Về sau nữa, trong một dịp vào dùng cơm trưa tại một tiệm ăn trước mặt nhà thuộc đường Phan-đình-Phùng ĐN tôi nghe anh chủ tiệm đang kể chuyện với một nhóm thực khách nhà hàng rằng anh ta là một tay bơi thượng thặng, thường bơi đêm một mình tại biển Mỹ-Khê nhưng lúc nào cũng phải cột người với một sợi giây thật tốt, còn đầu giây kia cột vào một cọc sắt cắm sâu xuống đất chứ không thể bơi tự do được dù

anh ta thuộc hạng sư bơi lội .Biển Mỹ-Khê là như thế. Những ai từ xa lạ đến tắm biển Mỹ-Khê nếu tắm vào những giờ chiều muộn đều có thể bị giòng nước hoặc thềm đáy biển quay xoáy kéo ra xa hoặc kéo xuống sâu, biết bơi giỏi cũng có thể chết. Thật là một kinh nghiệm đe dời

10/ Năm 1971 không nhớ tháng nào, có thể là thuộc mùa mưa lạnh, bầu trời hơi mù nhưng vẫn còn trông thấy rõ cảnh vật dưới đất, trong một chuyến công tác đi ra Huế bằng máy bay nhỏ Cessna do một phi công Mỹ lớn tuổi có 4 gạch vàng trên 2 vai điều khiển. Lúc bay gần đèo Hải-Vân thỉnh lình ông phi công cho máy bay vụt thẳng lên không trung gần như sấp sửa bay ngửa, toàn chúng tôi 3 người trong đó có 1 thông dịch viên, 1 người Mỹ thuộc cơ quan USAID và tôi, mọi người đều đứng tim, hốt hoảng không hiểu vì nguyên do gì nhưng liền sau đó thì máy bay chui mũi xuống từ từ, tiếp tục bay bình thường và hạ xuống sân bay Tây-Lộc Thành-Nội Huế .Riêng tôi thì suy đoán rằng lúc bay gần Đèo Hải-Vân có thể bị sức hút của dãy núi trên đèo nên viên phi-công phải lái máy bay phóng lên trời cao để tránh sức hút mạnh của những ngọn núi cao. Trước đó 3-4 năm, tôi đã có dịp đến xem một máy bay của Hàng-Không VN rót xuống ở trong thành-phố Đà-Nẵng sau khi bay từ Huế vào, mọi người trên máy bay đều tử nạn Về sau dư luận bàn tán về nguyên do tai nạn máy bay, xuất phát từ những phi-công không quân bảo rằng vùng Đèo Hải-Vân có từ-trường gây ra sức hút rất mạnh. Trên bản đồ không-lưu có khoanh vùng nguy hiểm đó .

11/ Năm 1975 tháng 6, tôi cũng như mọi sĩ-quan, Trưởng Ty, Trưởng Phòng đều bị tập trung cải tạo tư tưởng. Phần lớn sĩ-quan biệt phái đều bị tập trung tại sân bay Trảng-Lớn Tây Ninh. Nơi đây tôi gặp 3 trường hợp được thoát chết:

a/ Tôi đứng cuốc đất rất gần anh phi-công Hàng-Không VN tên Nguyễn-văn-Lá. Anh ấy rất bụt con cũng cùng cuốc đất. Thình

lình tôi nghe một tiếng "cóc" gon lõn. Hóa ra là một quả đạn M79 bị lát cuốc của anh ta chẽ vào để lại một vết móp thật sâu nơi đầu đạn. Hú hồn, rất hi hữu là viên đạn không nổ. Cũng nhờ viên đạn còn nguyên phần đuôi chưa bắn ra nên chưa đủ vòng xoay để nổ. Nhưng biết đâu chừng khi gấp một súc va chạm hết sức mạnh, nhất là ở đầu đạn cũng có thể nổ ?

b/ Một hôm ra gom mớ cỏ khô để dòn lại với những đám cỏ của những bạn tù khác để đốt cháy thành tro tạo đất trồng để trồng trọt, tôi sực nhớ là phải để ý coi chừng có rắn núp trong đồng cỏ hay không? Thế là tôi lấy cuốc neden xuống khắp đám cỏ khô và một chú rắn nhỏ cỡ những con rắn "học trò" hiền lành không cắn người và không có nọc độc. Nhưng nó ngóc đầu lên thật cao, phô bày thân dưới của nó không phải là những sọc ngang màu trắng hoặc vàng, đồng đều từ đầu đến đuôi mà từ đầu đến đuôi là những ô vuông hoặc hình chữ nhật với đủ loại màu sắc xanh, đỏ, đen, vàng y như những tấm vinyl 30cmx30cm có những ô vuông nhỏ 3cmx3cm với nhiều màu sắc dùng để trang trí vách tường mặt tiền những cửa hàng cửa tiệm hoặc để lát nền nhà, rất đẹp. Loại rắn kỳ lạ nhiều màu sắc này thì đúng là một loại rắn rất độc. Nếu vô ý để bị nó mổ một phát thì xong đời vì trong trại tù làm gì có thuốc chữa .

c/ Cũng trong vòng rào giây kẽm gai trại giam Trảng-Lớn, thỉnh thoảng tôi cùng một bạn đồng tù tên Lê-văn-Nghi ngành Ngân-Hàng, vào lúc chạng vạng tối ra ngoài sân xi-măng bóng rổ ngồi tâm sự với nhau cho đỡ buồn .Như mọi khi, chúng tôi ngồi đối diện với nhau trò chuyện, thỉnh lình một con rắn hổ thật lớn bò đến sau lưng tôi bên phía tay phải rồi dừng lại và ngóc đầu lên cao nhưng tôi không biết. Lập tức anh bạn hét lớn "con rắn"

và đồng thời nằm ngửa ra giữa nền xi-măng. Tôi quay đầu nhìn thấy bên phải là một con rắn hổ màu xám đậm thật lớn đang ngóc đầu lên thật cao và bò thẳng đến gần anh bạn và trườn đi mất dạng. Lúc con rắn khụng lại và ngóc đầu lên cao là lúc cánh tay mặt của tôi đang chống trên nền xi-măng nhưng rất may mắn là tôi không cục cựa nhúc nhích nên không chạm vào nó, chứ đụng chạm vào nó thì cũng toi mạng rồi

12/ Trại tù Z30B Gia-Rai Xuân-Lộc, lò bánh mì giai đoạn thi công:

4 cây đà bê tông 18cmx18cm dài 4m đúc trước đã được khô cứng, những bức tường bao quanh và một bức tường trung tâm xây với đất sét cũng đã tạm khô, chúng tôi bắt đầu đưa 4 cây đà vào vị trí; 2 bức tường dọc hơi cao, khó nâng đà vào nên chúng tôi chuyển đà từ một đầu vách tường ngăn đi vào. Tôi là người khiêng ở đầu mũi cây đà và 4 người khác chuyển đà từ từ vào. Lúc sắp đến bức tường cuối cùng thì toàn bộ cây đà thình linh rót xuống trên tường bìa chạm sát vành tai của tôi và ngưng lại trên đỉnh bức tường ngăn ở trung tâm vừa bị gãy đổ phần trên, phần còn lại của nó vừa đủ chống đỡ cây đà khỏi tiếp tục rớt xuống. Nếu bức tường ấy bị mất thêm vài lớp gạch nằm thì đầu tôi bị đè bẹp, vỡ sọ ngay.

13/Những ngày sống trên đất Mỹ:

Khoảng trung tuần tháng 1 năm 1987 tôi đi xe buýt đến dự một khóa dạy nghề bồi bàn tại ngã ba đường số 8 một chiều và đường Columbia (hướng đi lên downtown LA cách một đoạn). Phải băng qua đường vì Trung-tâm dạy nghề nằm bên kia đường mà không có đèn xanh đèn đỏ để đi qua. Lúc đó cũng chưa có kẻ nhũng vạch ngang lớn màu vàng như bây giờ mà chỉ có 1 lần vàng rất lớn để báo hiệu xe cộ phải chạy chậm để phòng người băng qua đường. Tôi phải băng qua đường cho kịp giờ học. Vậy là một dãy xe ngừng lại trên lần đường nhường cho tôi băng qua. Tôi hồi hả đi qua những lần đường kế tiếp còn trống chưa có xe. Tôi cũng rất dè đặt nhóm người ra một bước chân,

không thấy xe nào. Bước chân thứ hai là toàn bộ thân người tôi đứng ra khỏi đoàn xe thì thấy ngay 1 xe du lịch chạy rất nhanh tói sát người tôi. Trong chớp nhoáng, không thể kịp thời bước từng chân một trở lui vì nếu như vậy thì thân người tôi và 1 chân còn lại vẫn có thể bị xe vụt tới tông vào. Thế là tôi phải biến tôi thành một thân cây chuối bị đốn ngã. Không hiểu được diễn tiến sự kiện xảy đến thế nào mà toàn bộ con người tôi đang ngã xuống thì nghe tiếng kêu "rốp rốp" và tôi vẫn nằm ngay giữa đường trước đoàn xe đang dừng lại cho tôi băng qua đường trước đó; tôi chống tay đứng dậy được nhưng hai bàn chân hơi đau, đoàn xe vẫn còn dừng lại trông chừng tôi đi qua được bên kia đường họ mới chạy. Tôi thầm nghĩ có thể họ đã rất ngạc nhiên khi chứng kiến cái cảnh tượng tôi ngã người xuống đường để có thể tránh được cái chết trong tích tắc. Tôi vào lớp kịp giờ mà không thấy trong người mệt mỏi gì, chỉ thấy trống ngực còn đánh mạnh chút ít. Về đến nhà tôi mới thấy hai chiếc giày tôi có hai vết bánh xe hơi để lại trên giày gần 1/2 chiếc giày. Vậy là người tôi đã rơi rất nhịp nhàng sao đó mà 2 bàn chân tôi không bị bể nát chỗ mắt cá. Thật là hi-hữu. Tôi xin bồ túc thêm một chi tiết là trước khi ngã người xuống tôi dùng 2 cùi chỏ của tôi chối ra phía sau, cong người lên để đầu khỏi đập xuống mặt đường nên đầu và phần trên của người tôi không bị va chạm vào nền đường, một việc mà những người bình thường (không võ nghệ) thì không thể làm được.

14/ Lái xe trên xa lộ (Fwy 10 East):

Chiều ngày 13/8/2012 lúc 5 giờ, khoảng giờ tôi thường làm một giấc ngủ trưa kéo dài, nhưng lỡ có hẹn với anh bạn sửa chữa đồ điện tử nên tôi phải lái xe đến cho kịp giờ đã hẹn. Khi qua khỏi exit Garfield, gần đường New thình lình xe tôi sắp tông vào sát xe trước, theo phản ứng tự nhiên tôi phải lách nhanh ra phía trái đang trống vì đó là một lần cho xe đậu khẩn cấp (shoulder). Nhưng lại sắp đụng vào những cục bê tông ngăn cách hai luồng xe. Suýt bay qua khỏi cục bê tông, tôi phải lái

nhanh ra tay phải, vượt qua xe mà tôi suýt đụng trước đó nên phải chạy bán mạng ra giữa đường, lại thấy những xe khác chạy tới nên cứ thế chạy uốn vòng qua lại theo kiểu rắn bò trên cát và khiếp hoảng rồi thấy bầu trời tối đen, xây xẩm mặt mày, bất tỉnh, xe tự lái chạy. Bị thiếp đi một lúc, khi bừng tỉnh thấy xe còn tiếp tục chạy chậm chậm thẳng góc với những lằn đường nhưng tôi không dám đạp thẳng, sợ đạp lộn chân gas. Xe tông thẳng vào tường chận kêu một cái rầm và động cơ ngừng nổ.

Ngay lập tức tôi phải chọn lựa một giải pháp thích ứng kéo cảnh-sát đến thì rắc rối thêm: hoặc ngồi yên trong xe kéo bước ra ngoài sợ nguy hiểm hơn; hoặc ra khỏi xe xem xe có thể chạy được chút ít gì hẫu lái ra khỏi xa lộ? Từ trong xe nhìn ra, tôi thấy tất cả những lằn đường đều có xe đang ngừng tại chỗ, mọi người nhìn vào tôi, có lẽ từ lúc tôi chạy xe quờ quạng trước đó. Không ngần ngại gì nữa, không chần chờ gì nữa, mọi người đã dành cho tôi ưu tiên xoay trở trên mọi lằn đường nên tôi phải sử-dụng cái khoảng thời gian quý báu đó ngay lập tức. Que sera, sera. Có ra sao thì ra, tôi lùi xe ra với tình trạng đang bị ngược chiều nên phải làm một vòng chữ U rộng lớn mới trở về được đúng chiều và từ từ chạy ra khỏi xa lộ với cái vè (fender) trái cong queo chạm vào bánh xe kêu lạch cách.

www.shutterstock.com · 39693745

Không có garage nào mở cửa vì trời đã sập tối, tôi lái càng đến anh thợ sửa đồ điện tử

nhờ anh ấy giúp tôi nạy bẩy cái vè cho hở khỏi bánh xe để lái về nhà với chỉ một đèn bên tay phải, còn đèn chiếu sáng bên phía tài xế và đèn vàng báo hiệu queo trái thì đã bị vỡ toàn bộ ,xem như chạy xe một đèn, có thể bị cảnh-sát cho một ticket và cũng rất nguy hiểm vì trời đã sập tối .

Rất may là tôi không gây tai nạn trên xa lộ, cũng không gặp xe vận tải chạy đến tông, chỉ lo đem xe đi sửa. Cả cuộc đời tôi không được may mắn về danh phận, về tiền của, thất bại nhiều hơn là may mắn, chỉ được cái điều là: có phước về bồn mạng, tránh được nhiều tai nạn chết người.

15./Thật đúng là 70 chưa què ,chớ khoe....

Cách đây mươi hôm, tôi đi chợ mua một ít rau trái tại chợ Food 4 less đường số 6th. gần ngã tư Union Ave, Los Angeles .Thời gian sau này tôi ít lái xe và chỉ dùng xe buýt công cộng để đi lại. Trên vòng vè, tôi và 1 nhóm người chừng 7-8 người đứng trên lề đường phía chợ chờ đèn xanh để băng qua đường; địa điểm này không phải một ngã ba ngã tư mà chỉ có 2 lăn gạch lớn sơn trắng có 2 cột đèn xanh đỏ 2 bên đường.Tôi không có mua sắm gì nhiều, vốn vẹn một túi nhựa nhỏ. Khi nào mua sắm nhiều thì tôi mới lái xe đi.

Lúc đèn bật màu xanh tôi là người bước xuống đường trước tiên, tuy nhiên vẫn dựa dẫm vào số đồng chí không hăm hở tách

rời họ để băng qua đường một mình cho nhanh. Đì sau tôi là một phụ nữ đẩy cái xe con nít có baby trong đó .Bà ấy không nhanh nhẹn được, vì có kèm theo những túi đồ linh kinh. Tôi vẫn nương theo bà ấy và tất cả nhóm cũng không có ai tách ra để tiến tới trước. Vậy là chỉ một mình tôi đi cạnh bên cái xe đẩy baby; đèn báo hiệu cho người đi bộ vẫn còn xanh; toán người băng qua đường vẫn còn đông; thế mà một chiếc xe du lịch chạy vù qua ngay trước mặt tôi đến nỗi tôi không thấy được người lái chiếc xe ấy là đàn ông hay đàn bà nữa! Nó đã cố ý cán người hay sao? Tôi và chiếc xe đẩy baby đang đi ngang nhau. Nếu nó tông vào tôi là nó cũng tông vào chiếc xe đẩy baby, vậy mà người lái xe vẫn không kể gì đèn đỏ, xe đẩy baby và toán người đông đảo đang băng qua đường.

Địa điểm này thường rất đông người, thường là dân Mẽ hoặc hispanic hay tụ họp tại đây chờ xe buýt hoặc đi chợ; trời còn sáng sủa, đèn báo hiệu phía xe lưu thông còn đỏ, vậy mà nó vượt qua một cái vèo sát người tôi. Tôi có tính toán kỹ lưỡng là nên đi theo số đông để xe cộ dễ thấy tôi; tuy nhiên sau khi tự kiểm điểm tôi nhận xét là tôi vẫn còn thiếu sót, chưa đầy đủ lắm.

Còn một yếu tố không kém quan trọng: đó là tài xế bị chói nắng mặt trời, buổi sáng và buổi chiều. Họ chạy quá nhanh nên không kịp thấy đèn xanh đỏ hoặc không thể thấy rõ cảnh

quan bên ngoài nếu không mang kính màu chống chói nắng. Đó là một điều mà nếu đứng vào vị trí tài xế thì rất rõ. Tôi cũng đã có vài ba lần suýt cán hoặc đụng người đi bộ những khi quẹo mặt hoặc quẹo trái, phần vì bị chói nắng và phần lo tránh những xe hơi khác. Đây cũng là một kinh nghiệm để đời cho người đi bộ cũng là cho người lái xe. Xin chờ xem xe tự lái có thể giải quyết trở ngại này hay không?

Hình như hãng chế tạo xe Toyota của Nhật đang có kế hoạch tham vấn các Đại-Học nổi tiếng Harvard hay gì nữa ... về lãnh vực điện tử để hợp tác sản xuất loại xe tự lái này .